

Алексєєнко Ірина Вікторівна,
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри філософії
та політології факультету
економіко-правової безпеки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

КОНЦЕПЦІЇ SMART CITY ЯК ЕЛЕМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

На сьогодні вже існує декілька прикладів створення інноваційних міст майбутнього, а готові об'єкти, типу олімпійського містечка у канадському Ванкувері, переконують у тому, що розумні міста дійсно можуть не забруднювати навколишнє середовище і стануть з часом не лише екологічно чистими, але і цілком самодостатніми в сенсі живлення своїх будівель екологічно чистою електроенергією [21].

І мова йде не лише про трансформацію вже існуючих міст з усталеною культурою і традиціями, а і народження абсолютно нових, інноваційних, технологічно оснащених міст. До прикладу, корпорація Microsoft оголосила про запуск глобальної ініціативи під назвою CityNext. Цей проект спрямований на допомогу в розвитку розумних міст та на надання нових можливостей місту та його мешканцям. Ініціатива охоплює вісім головних напрямків: охорона здоров'я, освіта, електронне урядування, транспорт, туризм, енергетика, будівництво та безпека. Microsoft CityNext включає комплексні рішення, які підвищують ефективність діяльності та якість життя зараз та в майбутньому [40].

Місто, яке технологічно трансформується, потребує великої кількості хмарних обчислень, аналітики відкритих даних, забезпечення функціонування мобільних пристроїв, доступу до інтернету, розвитку соціальних мереж, як основних канал комунікації. Якщо належним чином забезпечити роботу даних технологій, можна бути впевненими у тому, що інформація від жителів, бізнесу, державних структур та інших організацій не буде проігнорована. Для цього необхідно також гарантувати і якісний рівень інноваційно мислячих підприємців, враховуючи тих, хто організовує високотехнологічні стартапи, підвищення комп'ютерної та цифрової грамотності значної кількості жителів міста. Ціль таких заходів проста та зрозуміла – необхідно зробити місто комфортним для кожного жителя, враховуючи основні складові сталого розвитку (економічну, екологічну та соціальну).

Наразі вже багато міст виявили бажання співпрацювати з Microsoft та її партнерами в рамках ініціативи Microsoft CityNext. До них входять Москва

(Росія), Барселона (Іспанія), Буенос-Айрес (Аргентина), Манчестер (Великобританія), Філадельфія (США), Окленд (Нова Зеландія), провінція Хайнань та місто Чженчжоу (Китай), Гамбург (Німеччина) [27].

При впровадженні практик розумного міста виникає потреба у гарантії захисту персональних даних та захист права на особисте життя. Тому збір будь-якого типу даних повинен погоджуватись з міським департаментом з безпеки та охорони приватного життя. У тих містах, де вже функціонує дана система оголошується, що АоТ не торкається особистої інформації мешканців: звукові сенсори оцінюють лише шуми навколишнього середовища, інфрачервоні камери зчитують лише температуру поверхні тротуару, фотокамери обмежуються знімками рівня води та стічних каналах, погодних умов та оцінкою кількості перехожих. При цьому самі записи не зберігаються та не пересилаються, прилади повідомляють на головну платформу лише результати вимірів. Також розробники відмовились від взаємодії з мобільними приладами перехожих через Wi-Fi или Bluetooth на користь приватності.

Аби забезпечити якісну послугу, місто повинно сконцентрувати свою увагу на власному потенціалі та стимулюванні розвитку унікальних практик. Здійснювати підтримку потрібно на усіх етапах: від навчання до впровадження інновацій. На початку XXI століття Сінгапур сконцентрувався на ІТ-технологіях, зробивши ставку на залучення міжнародного інноваційного бізнесу і розвиток власного. Державна підтримка і кращі в світі умови для бізнесу (реєстрація компанії через онлайн-сервіс займає близько 15 хвилин) зробили свою справу: з 2005 по 2014 рік кількість стартапів в країні збільшилася з 24 тисяч до 55 тисяч. У 2013 році сінгапурські технологічні бізнес-ініціативи залучили \$ 1,7 млрд інвестицій, випередивши всіх азіатських конкурентів - Японію, Південну Корею, Гонконг.

Особливу любов Сінгапур відчуває до стартапів. Країна позиціонує себе як жива лабораторія для тестування нових ідей. Залучення ІТ-бізнесу йде як за рахунок кращих в світі бізнес-умов, так і вдалого розташування в центрі Південно-Східної Азії - в радіусі п'яти-шести годин перельоту проживають 4,2 млрд чоловік. 95% території Сінгапуру покриває мережа високошвидкісного інтернету (1 Гб / с). І це дає результати: сьогодні 40% всіх стартапів Південно-Східної Азії знаходяться в Сінгапурі.

У 2011 році в промисловій зоні Ayer Rajah Industrial Estate будівлю «Блок 71» (Blk71) замість запланованого знесення було реконструйовано і перетворено в технологічний хаб. Дуже швидко він став домівкою для 250 стартапів, інвесторів і бізнес-інкубаторів. The Economist назвав його «найщільнішою бізнес-екосистемою у світі». У 2015 році до «Блоку 71» додалися ще два - «Блок 73» і «Блок 79», який отримав назву BASH (Build Amazing Startups Here). Разом вони здатні розмістити 500 стартапів.

Досвід зарубіжних країн у реалізації практик концепції Smart City ґрунтується перш за все на технологічному забезпеченні. Функціонування її

зумовлене комплексним підходом, який поєднує аналіз даних які наповнюють усі міські системи, превентивні заходи, які усувають загрозу виникнення тих чи інших проблем та способи вирішення вже існуючих. Слід зауважити, що зарубіжні країни при втіленні тих чи інших ініціатив використовують власний ресурсний потенціал. Оцінюючи свої можливості та потреби у технології можна вибудувати власну модель побудови Smart City. Те, що буде актуальним для одного міста – може виявитись абсолютно марним для іншого. Те, на що у одного міста може вистачити матеріальних та технічних ресурсів, іншому завдасть шалених збитків, які неможливо буде компенсувати. Втілюючи практики Розумного міста слід бути впевненими у тому, що існує як чіткий алгоритм його побудови так і прорахунок усіх ризиків та можливостей швидкої реакції на їх виникнення. Адже безпека мешканців повинна бути в пріоритеті при реалізації будь-яких інноваційних технологій. Тому, у цьому випадку важливо бути переконливими у своїй позиції та необхідності застосування таких кроків.

Реформування міста та розвиток місцевого самоврядування загалом в дусі інновацій має стабільніший характер аніж будь які радикальні зміни. І саме такий шлях є найоптимальнішим в умовах складного економічного становища, відтоку кадрів, корупції та зовнішнього тиску. Реанімувати українську систему місцевого самоврядування, і як наслідок сформувати чітку та виважену позицію центральних органів управління покликана концепція Smart City. Зважаючи на широкий спектр громадських об'єднань в Україні, зацікавленість європейської спільноти у її реформуванні, високий рівень підготовки спеціалістів у сфері ІТ, неможливо проігнорувати набір інноваційних практик та не зробити спробу втілити їх у життя.

Аби охарактеризувати процес реформування українських міст, слід, перш за все, зосередитись на проробленій роботі. В Україні реалізуються наступні практики Smart City:

- громадський бюджет

За допомогою громадського бюджету мешканці міста мають змогу самостійно розпорядитися частиною коштів міського бюджету, віддавши свій голос за той чи інший проект. Зазвичай проектна заявка включає в себе опис проекту, термін реалізації та кошторис. Голосування за проекти громадського бюджету може відбуватися в паперовій або електронній формі.

- відкритий бюджет

Система відкритого бюджету дозволяє трансформувати бюджетні таблиці у інтерактивну інфографіку, яка являтиме собою візуалізацію усіх доходів та видатків міста. Така система робить місцеві бюджети більш прозорими та дає змогу контролювати хід витрат із казни та надавати свої пропозиції щодо проведення тих чи інших операцій. Це стимулює містян моніторити бюджетні операції та попереджувати корупційні схеми. В Україні модулі «Відкритого бюджету» функціонують на сайтах Львівської, Вінницької, Ужгородської, Тернопільської та інших міських рад.

- система електронних закупівель

Електронна система закупівель - інформаційно-телекомунікаційна система, що забезпечує проведення процедур закупівель, створення, розміщення, оприлюднення та обмін інформацією і документами в електронному вигляді, до складу якої входять веб-портал Уповноваженого органу, авторизовані електронні майданчики, між якими забезпечено автоматичний обмін інформацією та документами [10].

Перевагами даної системи є те, що вона створює умови для максимального доступу та прозорості. На її базі є можливість отримати послуги цілодобово в режимі он-лайн, а при здійсненні електронних закупівель забезпечується інформаційна безпека та гарантується конфіденційність. Система електронних торгів передбачає також контроль та встановлення відповідальності за недотримання вимог законодавства. Такий механізм значно знижує корупційні ризики, які мають місце при проведенні традиційних конкурсів, на яких часто застосовують практику підставних конкурентів, кулуарних домовленостей та «відкатів».

До прикладу, в Києві система електронних закупівель інтегрується з системою «Відкритий бюджет». Таким чином мешканці міста мають змогу не лише отримати інформацію про надходження коштів до місцевого бюджету, але і проаналізувати увесь шлях розпорядження ними.

- електронні петиції

На рівні міста електронна петиція є особливою формою колективного звернення громадян до органів місцевого самоврядування. Петиція повинна набрати достатню кількість, аби бути розглянутою. Такий процес пришвидшує реагування на проблеми, які турбують громаду, а може створити довкола них неабиякий ажіотаж.

Практика електронних петицій вже застосовується в більшості міст України. Основна відмінність полягає у мінімальній кількості голосів, які повинна набрати петиція та строк, протягом якого відбуватиметься дана процедура.

- прозорість комунальних підприємств та управління майном комунальної власності

Аби управління майном комунальної власності відбувалось на прозорих засадах, необхідно провести суцільну інвентаризацію основних засобів підприємств, установ, закладів та інших організацій комунальної форми власності та створити Єдиний реєстр об'єктів комунальної власності, визначивши на законодавчому рівні його як автоматизовану систему збирання, обліку, накопичення, обробки, захисту та надання інформації про рухоме та нерухоме майно, у тому числі передане в оренду, лізинг, концесію або заставу комунальних підприємств: установ, закладів та інших організацій [4]. Такі заходи перешкоджатимуть виникненню корупційних ризиків, пов'язаних з непрозорою та недобросовісною політикою розпорядження комунальною власністю.

За результатами пілотного аналізу прозорості та відкритості міст, які провели TransparencyInternational Україна спільно з Інститутом Політичної Освіти найпрозорішими містами України стали Кропивницький, Київ та Івано-Франківськ [16]. Варто відмітити, що однією із сфер, що підпала під оцінку, стала діяльність комунальних підприємств.

- карта аварійних робіт

Дізнатись про поточний ремонт в місті можливо за допомогою інтерактивних карт аварійних робіт, які містять інформацію про місце їх проведення, термін за який вони будуть виконані. Такі карти дають змогу спланувати свій маршрут оминувши ділянки на яких ведеться ремонт.

- електронна черга

Отримати бажане місце в дошкільних закладах комунальної власності Вінниці стало можливим завдяки електронному запису. Аналогічна практика застосовується і у Києві. Електронна черга є прозорим інструментом на протигагу усним домовленостям, де за подібну послугу керівники установ, зловживаючи своїми посадовими обов'язками, вимагають матеріальну винагороду.

- система відеоспостереження міста

Для забезпечення безпеки на вулицях міста, моніторингу ситуації в місцях найбільшого скупчення людей задіюється система відео спостереження міста.

- робота громадського транспорту

Для зручності управління системою громадського транспорту місто повинно облаштувати єдиний диспетчерський центр, який матиме змогу контролювати рух та вчасно реагувати на виникнення надзвичайних ситуацій. Така диспетчерська служба вже розробляється транспортною сферою Kyiv Smart City, але єдине, що вдалось станом на сьогодні втілити – це запуск системи єдиного електронного квитка для всіх видів транспорту, а на зупинках громадського транспорту встановити спеціальне табло сповіщає киян про час прибуття транспорту.

- управління дорожнім рухом

Якщо для Києва автоматизована система управління дорожнім рухом, що змінює режим світлофорів залежно від трафіку в місті - лише мрія, то для Львова це реальність. Проте, паркінги з системою оплати та зображення вільних місць – у планах багатьох міст України.

- безкоштовний Wi-Fi в громадських місцях та в громадському транспорті

Аби усі системи Smart City функціонували належним чином, необхідно забезпечити вільний доступ усіх мешканців до мережі інтернет. Оснащені покриття повинні бути і станції метро і зупинки громадського транспорту.

- велоінфраструктура

Smart City орієнтоване на зменшення викидів вуглекислого газу в повітря, а тому популяризує альтернативу автомобілям. Оскільки ринок

електрокарів в Україні порівняно з європейськими країнами ще не настільки добре розвинений, міста почали з наелементарнішого – розвитку вело інфраструктури. Сюди входить не лише нанесення дорожньої розмітки для велосипедистів, а й комплексний підхід, аби велосипед перетворився з засобу для прогулянок на засіб для повсякденного пересування містом. До прикладу, у Львові створили місця для оренди цього транспорту. Є можливість взяти велосипед на прокат в одному місці, а повернути в іншому. Така система створена задля комфорту мешканців, які не повинні бути обмежені в часі витраченому на поїздку.

- єдиний електронний квиток

Єдиний електронний квиток дозволяє здійснити проїзд у всіх видах транспорту, в яких встановлена автоматизована система оплати проїзду.

У Києві такою картою може служити звичайна «карта киянина», яка є матеріальним носієм даних та здатна підтримувати різноманітні додатки, сервіси та послуг. Вінниця та Львів планують реалізувати проект єдиного електронного квитка у 2018 році залучившись фінансовою підтримкою ЄБРР. Дніпріани отримують змогу для початку користуватись квитком в метрополітені, а до 2019 році у всіх видах наземного транспорту.

- центри надання адміністративних послуг

Ідея впровадження центрів надання адміністративних послуг почала реалізовуватись в Україні 2009 році, коли було започатковано перші проекти створення ЦНАП-ів. Головною причиною та передумовою появи такої ідеї стало різноманіття структур, через які надавалися платні адміністративні послуги [31]. ЦНАП як посередник між суб'єктом звернення та суб'єктом надання послуги значно спростив процедуру отримання необхідних документів, довідок, проведення певних процедур. Система «єдиного вікна», за якою працює ЦНАП усуває корупційні ризики. На сьогодні ЦНАП-и функціонують у більшості міст України.

- сервіси інформування містян

Перекриття доріг, зміна режиму роботи метро, відключення води та електроенергії, терміновий пошук донорів крові – таку інформацію мешканці Києва можуть отримати у формі SMS через спеціальний сервіс інформування киян. Така опція значно полегшує життя мешканців, які оперативного довідуються про екстрені події в місті та можуть на них вчасно зреагувати.

- проект «Відкрите місто»

Для ефективної взаємодії громадян, місцевих органів влади, комунальних підприємств, громадських об'єднань, благодійних фондів та бізнесу для вирішення нагальних проблем, що турбують місто, був відкритий портал «Відкрите місто», який є своєрідним майданчиком комунікації між різними ланками. Так, кожен зареєстрований учасник має змогу розмістити повідомлення про проблему в місті, яка його турбує та контролювати за ходом її усунення. До даного порталу підключені більшість міст України.

Отже, на шляху до реформування систему українських міст,

відмовляючись від забюрокартизованості муніципальних структур, постала протреба у значних технічних та інтелектуальних ресурсах. Більшість елементів Smart City втілених в життя в Україні є результатом роботи окремих громадських об'єднань, а не цілеспрямованої державної політики, яка орієнтована на розвиток та підтримку міст. Процес урбанізації не дає змоги чекати на рішення центральних органів, натомість стимулює місцеві громади самостійно втілювати проекти в життя, популяризувати їх та спонукати до користування. Від малих мобільних додатків до аналітичних систем та систем електронних закупівель мешканець отримує шанс бути незалежним від диктату волі органів влади. Ці механізми дозволяють йому перш за все заявити про свій інтерес, змусити систему управління працювати на благо громади і, таким чином, покращувати добробут локальних одиниць, глобально змінюючи підхід та погляди на політичні інститути та реформуючи систему місцевого самоврядування.

Література

1. Агеев М. К. Концепция умных городов: энергоэффективные технологии и решения для устойчивого развития [Електронний ресурс] / М. К. Агеев, к.э.н. – Режим доступу : <http://www.energosovet.ru/stat850.html>.
2. Бабаєв В. М. Текст лекцій з дисципліни «Електронне урядування» / В. М. Бабаєв, М. М. Новікова, С. О. Гайдученко ; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 127 с.
3. Виртуальный Чикаго: как построить столицу интернета вещей в США [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://theoryandpractice.ru/posts/13870-chicago>.
4. Гуляк О. О. Проблеми та перспективи обліку майна комунальної власності в Україні [Електронний ресурс] / О. О. Гуляк // Теорія та практика державного управління. – 2010. – Вип. 2. – С. 174-180. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2010_2_28.
5. Днепровская Н. В. Понятийные основы концепции смарт-образования / Н. Днепровская, И. Шевцова, Е. Янковская // Открытое образование. — 2015. — № 6. — С. 43–52.
6. Дубов Д. В. Основы электронного урядування. Навчальний посібник / Д. В. Дубов, С. В. Дубова. — К. : Центр навчальної літератури, 2012. — 176 с.
7. Електронне урядування в Україні — ефективна влада для мешканців». — К. : ПРООН/ МПВСР, 2011. — 20 с.
8. Електронні закупівлі в Україні: поради досвідчених: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://procurement.in.ua/ru/pages/2296>.
9. Электронный мозг Барселоны: как набраться ума во время кризиса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://theoryandpractice.ru/posts/13984-barcelona>.
10. Закон України Про публічні закупівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
11. Из грязи в князи: как в Сингапуре произошло экономическое чудо [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://theoryandpractice.ru/posts/14042-singapore>.
12. Клименко, І. В. Технології електронного урядування : Навчальний посібник / І. Клименко, К. Линьов. — К. : Вид-во ДУС, 2006. — 225 с.
13. Клімушин П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія] / П. Клімушин, А. Серенок. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2010. – 312 с.
14. Ковригина, В. А. Ролевая структура виртуального сообщества в условиях

развития SMART-EDUCATION [Електронний ресурс] / В. А. Ковригина, Н. И. Маркова // Гуманитарные научные исследования. — 2014. — № 3. — Режим доступа : <http://human.snauka.ru/2014/03/6025>.

15. Концепція розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dki.org.ua/files/Concept-E-Government.doc>.

16. Кропивницький, Київ та Івано-Франківськ – найпрозоріші міста України: дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ti-ukraine.org/news/kropyvnytskyi-kyiv-ta-ivano-frankivsk-naiprozorishi-mista-ukrainy-doslidzhennia>.

17. Куандыков А. А. Smart City: применение ИКТ для построения «Умного города» и пример практической реализации через проект City Reuter [Електронний ресурс] / А. Куандыков, А. Хамитов. – Режим доступу : <http://vestnik.kazntu.kz/files/newspapers/100/3397/3397.pdf>.

18. Куприяновский В. П. и др. Умная полиция в умном городе // International Journal of Open Information Technologies. – 2016. – Т. 4. – № 3. С. 21-31.

19. Лопушинський І. П. Електронні закупівлі як складова електронного урядування в Україні [Електронний ресурс] / І. П. Лопушинський. // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2013. – №1. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2013_1_12.

20. Милтон-Кинс: беспилотные автомобили в сердце Великобритании [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://theoryandpractice.ru/posts/13912-milton-kins>.

21. Мирзаев Г. Город будущего: инициатива CityNext от Microsoft [Електронний ресурс] / Г. Мирзаев. – Режим доступу : <http://www.infocity.az/?p=20313>.

22. Місцевий розвиток за участі громади : монографія : у 2 т. Т. 2: Інституційні та прикладні аспекти управління місцевим розвитком, орієнтованим на громаду / [за заг. ред. Ю. М. Петрушенка]. – Суми : Університетська книга, 2014. – 368 с.

23. Міщенко Роман. Електронні закупівлі: реалії впровадження в сучасних геоекономічних умовах / Р. Міщенко // Вісник державної служби. – 2012. – № 3. – С. 55-60.

24. Проект ЄС та ПРООН «Поширення кращих практик недержавного моніторингу надання адміністративних послуг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/operations/projects/closed-projects.html>.

25. Семенченко А.І. Електронне урядування в Україні: проблеми та шляхи вирішення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/2009_4/5.pdf.

26. Сервисные платформы электронного обучения: от монолитных систем к гибким сервисам [Електронний ресурс] : научное издание / Д. Даггер [и др.] // Открытые системы. СУБД : Журнал для профессионалов в области информационных технологий. - 2007. - №7. - С. 58-64. – Режим доступу : [http://www.osp.ru/os/2007/07/4392612/\(declan.dagger/ocoonoat/slawless/walsh8/vincent.wade@cs.tcd.ie\)](http://www.osp.ru/os/2007/07/4392612/(declan.dagger/ocoonoat/slawless/walsh8/vincent.wade@cs.tcd.ie)).

27. Солдатов С. Smart City – город будущего [Електронний ресурс] / С. Солдатов. – Режим доступу: <http://www.cta.ru/cms/f/460223.pdf>.

28. Твердохліб А. І. Smart Education – нова тенденція у сфері освіти [Електронний ресурс] / А. І. Твердохліб // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2016. – Вип. 48. – С. 236-240. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2016_48_33.

29. Тихомиров, В. П. Smart-education: новый подход к развитию образования. Стратегия Развития Smart-Education [Електронний ресурс] / В. П. Тихомиров, Н. В. Тихомирова. — Режим доступу : http://professional.ru/ Soobschestva/smart_education/strategiya-razvitiya-smart-education.

30. Умный город: Эффективное управление развитием [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://geektimes.ru/companу/gsgroup/blog/265366>.
31. Фуглевич К. А. Правовой статус Центру надання адміністративних послуг [Електронний ресурс] / К. А. Фуглевич // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. – 2013. – Вип. 6-1(1). – С. 214-217. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_jur_2013_6-1%281%29__56.
32. Я уеду жить в Сонгдо: как создать утопию из болота за 35 миллиардов долларов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://theoryandpractice.ru/posts/13795-songdo>.
33. Arbaugh, J. B. A review of research on online and blended learning in the management disciplines : 1994–2009 / J. B. Arbaugh, A. Desai, B. Rau, B. S. Sridhar // Organization Management Journal, 2010. – No7.
34. Cohen, B. What Exactly is a Smart City [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.fastcodesign.com/1680538/what-exactly-is-a-smart-city>.
35. Chan T. One-to-one technology-enhanced learning: an opportunity for global research collaboration : Res. Pract. Technol / T. Chan, J. Roschelle, S. Hsi, M. Sharples, T. Brown, C. Patton // Enhanced Learning. – 2006. – No 1 (01). – P. 3–29.
36. Eduardo Paes. Rise of the Wise: Next Steps for Smart Cities [Електронний ресурс] // Clinton Foundation. – Режим доступу : <https://www.clintonfoundation.org/blog/2013/12/09/rise-wise-next-steps-smart-cities>.
37. Energy and Urban Innovation [Electronic resource] / World Energy Council - London, Great Britain, 2010. - 183 p. - Mode of access: <http://www.worldenergy.org/publications/default.asp>.
38. Kupriyanovsky V.P., Sinyagov S.A., "Smart City: application of GIS and FM technologies in the implementation of transport policy," 2012, "Geographic information systems for business and society," 2 (61).
39. Megacity Challenges. A stakeholder perspective [Electronic resource] / Siemens AG. - Munich, Germany, 2007 - 67 p. - Mode of access : http://www.siemens.com/entry/cc/features/urbanization_development/all/en/pdf/study_megacities_en.pdf.
40. Microsoft CityNext [Електронний ресурс]. - Режим доступа : <http://www.microsoft.com/ru-ru/city-next/default.aspx>.
41. Röcker, C., Ziefle, M., Holzinger, A.: From Computer Innovation to Human Integration: Current Trends and Challenges for Pervasive HealthTechnologies. In: Holzinger, A., Ziefle, M., Röcker, C. (eds.) Pervasive Health, pp. 1-17. Springer London (2014).

Бабарикіна Надія Анатоліївна,
старший викладач кафедри
загальноправових та політичних
наук Запорізького національного
технічного університету

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Громадянське суспільство є важливою складовою демократичного розвитку держави та процесу децентралізації. Це вже загальноприйнята аксіома, особливо в контексті нових можливостей, які виникли з фактичним